

ПОЛИТИЧЕСКА СИСТЕМА НА ВЕНЕЦИАНСКАТА РЕПУБЛИКА (VII – XVIII ВЕК)

Ас. д-р Златка Гергинова, Катедра „Международно право и международни отношения“, ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград

Резюме: Статията разглежда условията за създаването, предпоставките за разцвета и причините за упадъка на една могъща през Средновековието търговска държава. Изградена и съществувала като република, Венеция представлява един уникален пример за олигархична република със стройна система от взаимносвързани и взаимнозависими органи на управление, които ѝ позволяват не само да осигури благоденствие на жителите си, но и да се разрасне като силна колониална държава, мереца се с двете велики по онова време империи – Франкската на Запад и Византийската на Изток. Причините за загиването на републиката се търсят в променените търговски отношения между държавите след Великите географски открития и в невъзможността Венеция да устои на конкуренцията на новите сили през късното Средновековие – Османската империя, империята на Хабсбургите в Австрия и Испания и Франция на Наполеон.

Ключови думи: Венецианска република, колониална държава, търговска държава, велики империи.

POLITICAL SYSTEM OF THE VENETIAN REPUBLIC (7TH – 18TH CENTURY)

Assist. Zlatka Gerginova, PhD

Abstract: The article discusses the conditions of creation, the conditions for the flowering and the reasons for the decline of a powerful trading state in the Middle Ages. Built and existed as a republic, Venice represents a unique example of an oligarchic republic with a coherent system of interrelated and interdependent governing bodies that allow it not only to provide prosperity to its inhabitants but also to grow as a strong colonial state, measuring with the two great empires of that time - the Frank in the West and the Byzantine in the East. The causes of the republic's death are sought after in the changed trade relations between the states after the Great Geographical Discoveries and in the impossibility of Venice to withstand the competition of the new forces in the late Middle Ages - the Ottoman Empire, the Habsburg Empire in Austria and Spain and Napoleon's France.

Keywords: the Venetian Republic, colonial state, trading state, great empires.

Известната в историята на Средновековието Светлейша Венецианска република (на венециански *Repubblica de Venessia* или *Serenissima repubblica*) просъществува точно 1100 години – от 697 до 1797. За начало на републиката се приема годината, когато е избран първият дож, край на републиката слага абдикирането на последния (от общо 120) дож.

Тъй като за достоверни могат да се приемат само писмени източници от периода на XIII век и след това, то легендарната дата за основаването на Венеция, 421 година, вероятно сочи само приблизително идването на първите заселници в лагуната. Това са били жители на континенталната част на полуострова, изтласкани от земите си от многобройните нападения на варварски племена от север. След превземането на Рим и нахлуването на варварски племена на Апенинския полуостров много хора от северната част на днешна Италия бягат към островите на юг в търсене на убежище и спасение от нашествениците. Населението на лагуната е принудено да води многобройни войни за отстояване на правото си да живее на тези острови. Много племена, много владетели опитват безуспешно да завладеят тези земи. Войните и неблагоприятните климатични условия в заблатените островни местности не дават първоначално никакви предпоставки за стремителното израстване на една велика сила на европейското Средновековие.

Към средата на VII век на духовните и светски водачи на новите заселници им става ясно, че само обединение и общо управление ще доведе до победа и стабилност в района. Така през 697 година необходимостта да се окаже отпор на завоевателите и да се гарантира сигурността на населението предизвиква избирането на първия дож от т.нар. 12 „апостолически фамилии“: Badoer, Barozzi, Contarini, Dandolo, Falier, Gradenigo, Memmo, Michiel, Morosini, Polani, Sanudo и Tiepolo. Паоло Лучо Анафесто (Paulus Lucius Anafestus) става техен общ върховен пожизнен водач. Той получава титлата дук (*Dux Venetiarum*), изменена по-късно в дож, и управлява до 717 година. Подпомаган от двама трибуни, които отговарят основно за финансовите въпроси, той имал задачата да представлява населението на цялата лагуна. Като управляващо правителство дожът и трибуните са настанени първоначално в Хераклея, преместени след известно време в Маламоко, а през 810 година – на необитавания дотогава остров Риалто, на който впоследствие възниква градът Венеция, получил името според някои източници на живялото по тези земи племе на венетите. През първите два века на своето съществуване Венеция, изградила вече собствена армия, устоява на лангобардите, на Франкската империя на Карл Велики,

на блокадата на войските на крал Пипин и т.н. По това време тези земи се намират (повече или по-малко формално) под властта на Византия.

За единнадесет века съществуване Венецианската република преживява добри и не толкова добри периоди, има силни и не толкова силни дожове, радва се на проспериращи в търговско отношение десетилетия, но и страда от епидемии, неприятелски нападения и военни действия, разширява територията си и губи части от нея, сключва изгодни и не дотам изгодни мирни договори. През всичкото това време обаче остава вярна на приетата структура на управление, която през вековете бива изменяна и усъвършенствана с идеята да се пригоди държавата към променящите се исторически обстоятелства, за да се запази за по-дълго време републиканската форма на управление.

Населението на лагуната, в това число и благородниците, не са единни – има както поддръжници на византийската власт, така и привърженици на другата страна. Някои от дожовете стават жертва кога на проломбардски настроени граждани, кога на провизантийски. Правени са дори опити да се ограничат правомощията на дожа, но и опити да се наложи потомствена приемственост на институцията вместо изборност на дожа.

Формалната зависимост от Византия е ценена от Венеция като гаранция за нейната сигурност и затова е посрещнат с радост мирният договор от Аахен от 812 година между Франкската и Византийската империи, според който венецианската лагуна става официално автономна част от Византийската империя. Това, което липсва на Републиката на дожите, е един обединяващ символ, който да бъде еднакво значим за всички венецианци, където и да се намират те по света. Такъв един символ щял да подкрепи духовното величие на държавата, да повдигне самочувствието на гражданите ѝ, да съдейства за разрастване на влиянието ѝ в тогавашния свят. И през 828 година той е „открит“. От град Александрия на африканския бряг, където вече се намира венецианска търговска колония, са откраднати мощите на евангелиста Марко. Той е обявен за защитник на града, а неговият символ, крилатият лъв, се превръща в символ на величието на републиката във всички завладени от нея земи. Този акт може да се отчете като стъпка към постигане на пълна независимост. Нужно е само стабилно управление на държавата. За това способстват няколко външни фактора: разпокъсаността на Италия на множество малки княжества, които непрекъснато враждуват помежду си, отдалечеността една от друга на двете големи по това време империи – Византийската и Франкската – ролята на търговски посредник между които Венеция си присвоява. Във вътрешнополитически план благородниците са заинтересовани от изолирането на обикновените граждани от управлението, респ.

премахването на народното събрание (arengo), като за целта е нужно извършване на редица промени.

В борбата за противопоставяне на двете велики сили – Византийската империя и Франкската империя на Карл Велики – в техния спор за определяне на истинския наследник на великата Римска империя, венецианците изграждат собствена своеобразна структура на управление от трибуни и създават сложна конституция в желанието си да не допуснат еднолично династично управление на държавата. В първите векове от съществуването на Светлейшата република дождът, който не разполага с абсолютна власт, все пак има възможност да управлява почти еднолично и от позициите на династичен господар – в негово отсъствие синът му управлява града. Това естествено никак не попада на другите аристократични фамилии. С разрастването на мощта на републиката, с увеличаването на нейната територия, с нарастването на броя на населението в града нараства и недоволството на аристокрацията от формата и начина на управление на републиката. Става наложително да се помисли за ограничаване на властта на дожа, но и за изолиране на обикновените граждани от управлението. Това довежда до създаването на Големия съвет през 1171 година. В него отначало право на глас имат всички пълнолетни мъже от аристократичните фамилии. Впоследствие този съвет се превръща в затворен орган на управление, а членовете му биват избирани от средите на аристокрацията, на първенците или благородниците.

Венеция е класически пример за олигархична република с уникален за средновековна Европа обществен ред, при който между гражданите на държавата в никакъв момент от нейното съществуване не се установяват васални отношения. Основният елит на държавата представляват патрицианските семейства. От техните среди се избират представителите на властта. Обикновените граждани имат право да работят в административния апарат на републиката, но не и да заемат политически постове. Огромното мнозинство от народа фактически няма формални права, но мнението му все пак е отчитано при вземане на важни политически решения. Сложната политическа система на Венецианската република разчита и на множество свързани помежду си граждански комитети и съвети. Освен тях съществуват и редица професионални гилдии и религиозни обединения, които се стараят да отстояват правата на своите членове. В историята не е позната друга форма на управление, при която така цялостно и продължително да се прилага успешно едно разделение на труда на толкова много групи хора, което да е от полза за мнозинството. Обществените прослойки си поделят (съзнателно или не, доброволно или не) задачите по управлението и съществуването на държавата. Малобройната

аристокрация отговаря за политиката (вътрешна и външна) и за върховното управление на държавата, както и за поддържането на флота и воденето на войни. В периода на най-големия възход на републиката благородниците вземат дейно участие също в търговските дела, упражняват контрол върху държавните и стопанските дела, командват галери и цели флотилии. Както всички други граждани, те плащат и данъци, което представлява изключение за средновековна Европа. Търговците (cittadini) – не повече от 3-4 % от населението – се грижат за набавянето на парични средства и увеличаването на принадлежната стойност чрез търговия и производство на луксозни стоки. Мнозинството от населението (popolani) дава на държавата войници и моряци, развива занаятите и дребната търговия. Едновременно с това на един по-късен етап от съществуването на републиката представителите на първоначално заселилите се благороднически фамилии се нагърбват и със задачата да възпрепятстват издигането на нови благороднически семейства в състава на Големия съвет, както и да блокират по-стари форми на управление, предоставящи и на обикновените граждани правото да вземат участие в управлението. В историческата наука не се оспорва фактът, че към края на XIII и началото на XIV век вече е осъществено съсловното разделение между благородниците, които имат политическото право да вземат решения относно управлението на държавата, от една страна, и останалата част от населението на републиката, от друга страна.

Като висш орган на управление във Венецианската република се налага Големият съвет (maggiore consiglio). Той избира основните съвети и главните магистрати на републиката, в това число и дожа. В края на XIII век, през 1297 година, членството в този съвет е ограничено само до хората, чиито предци са заседавали в съвета. Техните имена биват вписани в специална книга, наречена „Златна книга“. В нея са включени имената на около 300 благороднически фамилии. Всеки навършил 25-годишна възраст мъж от тези фамилии става член на Големия съвет. Отначало съветът наброява между 400 и 500 човека, впоследствие техният брой нараства до около 2000. В определен момент в състава на Големия съвет влизат около 5 % от пълнолетното мъжко население на Венеция. Политическата и икономическата власт следователно е съсредоточена в ръцете на около 7000 мъже в наброяващия около 150 000 град и властващата над повече от два милиона души колониална държава. Около 400 са административните постове, които те заемат, винаги със срок от една година. Един вид президиум на Големия съвет представлява Синьорията (Signoria), която включва дожа, Малкия съвет и председателя на Върховния съд. Около средата на XIII век от Големия съвет се формира Сенатът, който първоначално се занимава с въпросите

на търговията, корабоплаването и дипломацията. Тъй като около търговията се въртят всички политически въпроси на държавата, то сенаторите практически образуват един вид правителство.

Дожът обикновено се избира сред дванадесетте прокуратори на Сан Марко. Неговата длъжност е пожизнена. Този избор не става с пряко гласуване. Сложната процедура на избора преминава през 11 етапа. Навършилите 30 години членове на съвета избират 30 човека от различни благороднически фамилии. Тези 30 избрани благородници избират 9, които от своя страна избират 40 други. Тези 40 избират 12 други, а тези 12 избират други 25, които от своя страна избират други 9, а те избират 45; последните 45 избират 11, а тези 11 избират окончателния състав на комисията по избора от 41 човека, които имат задачата да изберат дожа. Властта на дожа е доста ограничена. Той има право да участва във всички заседания на Големия съвет, но не може да изказва, а още по-малко да налага своето мнение; не може да взема самостоятелни решения, а всички негови контакти, срещи, цялата му кореспонденция се контролира щателно. Той няма право да напуска Венеция или да притежава собственост извън пределите на държавата. На негово разположение е т.нар. Малък съвет, съставен от шестима съветници и трима членове на Съвета на четиридесетте.

Сенатът пък се състои от 120 човека, които се назначават за срок от една година с право на преназначаване. Половината от тях се предлагат от Големия съвет, а другата половина – от първоначалния състав на Сената и подлежат на одобрение от Големия съвет. В състава на Сената влизат още 140 души като представители на различни политически органи на републиката с право на съвещателен глас. Сенатът се ръководи от 16-членна колегия, която отговаря за текущите решения на правителството. Сенатът взема решения по основните въпроси на външната и вътрешната политика на държавата.

Съветът на четиридесетте изпълнява функциите на върховен съд. Неговият състав също се определя от Големия съвет. След 16 месеца от началото на мандата си членовете на Съвета на четиридесетте влизат в състава на Сената.

Най-влиятелните фамилии владеят политиката и печелившата търговия с далечни страни. Дипломатическите им умения проличават в успешното лавиране между великите сили за сключването на благоприятни търговски договори, които им осигуряват почти монополно положение в търговията между изтока и запада, както и в установяването на твърде ранен етап на положителни отношения с ислямските държави.

Наред с тези органи на управление съществуват и надзорни колегии с почти неограничени правомощия, като например Съветът на десетте. Техните решения са от голямо значение.

Съветът на десетте е създаден през 1310 година след бунтове на аристокрацията със задачата да следи за политическата ситуация в държавата. Изпълнявайки контролни функции, той има ролята на своего рода инквизиция. Членовете му се избират за срок от една година от Големия съвет. В него не могат да бъдат избирани двама души от една фамилия. Дожът и неговите съветници имат право да присъстват на някои от заседанията на Съвета на десетте, но без да участват в дебатите и гласуванията. Една от официалните задачи на Съвета на десетте е да контролира дожа и другите административни учреждения на републиката. Той разполага с много добре развита система за осведомяване и преценява дейността на всички структури в републиката, разчитайки на нея. Съветът на десетте има пълномощията да арестува и провежда разпити на граждани, както и да осъжда задочно всеки, който по негова преценка има провинение. Тъй като изборът на Съвета на десетте се осъществява на закрити заседания на Големия съвет, то неговият състав нито се публикува, нито е известен на гражданите на републиката. Така той се явява един вид анонимен орган на властта. Особено в периоди на криза Съветът на десетте влиза в конкуренция със Сената.

Припокриването на някои от функциите на отделни органи на управлението служи за упражняване на взаимен контрол и недопускане на фатални грешки. До самия залез на републиката не съществува форма на професионално образование за управляващите – всички служби се заемат от лаици с повече или по-малко опит. Единствено в палата на дожа съществува една длъжност, за чиято професионална компетентност са формулирани ясни критерии. Цялата писмена дейност – съставяне на договори, държавни актове, кореспонденция и др. – се ръководи от канцлер. Той е единственият не-аристократ на пожизнена позиция.

Освен това съществуват и някои извънредни органи на управление, които се занимават с временни проблеми, като например почистването на каналите, стопанското водно регулиране на лагуната, справянето с някои нетрадиционни модни тенденции и др.

Важен източник на богатството на венецианците е търговията със сол, използвана за консервиране на риба и месо. Търговията с основния хранителен продукт, житните култури, предимно пшеница, също е в ръцете на венециански търговци. Луксозни стоки от Азия и Африка като коприна, кожи, слонова кост, подправки, бои и парфюми, се прехвърлят на левантийски и северноафрикански пристанища на венециански кораби, за да се отправят към Западна Европа. По обратния път поемат

златни, сребърни и кехлибарени изделия, вълна, дървесина, калай и желязо, шлифовани бижута, стъклени изделия и лечебни средства. Постепенно Венеция става все по-независима от Византия и дори ѝ оказва подкрепа срещу арабите и срещу норманите. Републиката устоява срещу сарацините и унгарците. Настаняването на славяните на Балканския полуостров и настъпването на част от тях до лагуната е следващото предизвикателство пред венецианците. Сега те се намират на границата между три свята и се възползват от ситуацията, за да извлекат максимална полза. От друга страна, римско-германският император Лотар I дава още през 840 година значителни права на Венеция, а през 996 година Ото III става покровител на сина на дожа. Равноправни договори се сключват и с кралете на Италия през IX и X век. С хризовула от 1082 година на Венеция се отстъпват значителни владения в Константинопол и в други пристанищни градове на Византийската империя. За подсигуряване на търговията по море през 1104 година Венеция построява собствена корабостроителница, която впоследствие многократно е разширявана. Тук се строи и военна флотилия, която многократно придружава търговските кораби, за да ги предпазва от нападенията на морските пирати. Венеция се превръща във велика сила и може вече да бъде наричана Венецианска империя. Нейни кораби кръстосват Средиземно море, стигат до Черно море, нейни търговци пресичат Алпите и доставят стоки в холандските земи. Редица острови в Средиземно море принадлежат на републиката, както и части от Далматинското крайбрежие. Търговски колонии са изградени по африканското крайбрежие на Средиземно море. Най-важното завоевание на венецианците е остров Крит, получен след превземането на Константинопол наред с три осми от Византийската империя. Търговската експанзия на Венеция на изток е в разгара си. Републиката се превръща в голям финансов център и доминира една колониална държава, простираща се от Северна Италия през остров Крит и Константинопол до Черно море. Цяла верига от венециански крепости се простира от източното адриатическо до северното черноморско крайбрежие, а остров Крит се превръща в център на колониалната държава. На всички завзети територии Венеция организира управлението по подобие на вече установеното в града. На остров Крит например начело на магистратите стои дука (duca). Веднага след него в йерархията следват капитан (capitano), който отговаря за флотата, арсенала и държавната корабостроителница заедно с пристанището, и двама съветници. Шестте окръга, на които е разделен островът, се управляват от по двама ректори (rectores). Те също имат по двама съветници, които обаче са натоварени и с функцията да контролират ректорите. След тях идват кастеланите. Общинската камара (camera

comunis) контролира правните и стопанските процеси. На нейния председател (officialis) са подчинени писарите, отговарящите за качеството и претеглянето на продукцията и т.н. Полицейските функции на острова се изпълняват от т.нар. господари на нощта (domini de nocte).

Венеция се включва и в кръстоносните походи, от които „конкурентите“ ѝ Генуа и Пиза също извличат доста изгоди. Най-големи са ползите за Светлейшата република от Четвъртия кръстоносен поход. От сборното място – остров Лидо Венеция – на път за Египет трябва да потеглят 20 000 пехотинци, 9 000 щитоносци и 4 500 конници, превозвани на венециански кораби. Понеже заплащането се бави, след допитване до Големия съвет 93-годишният дож Енрико Дандоло поема управлението на похода и го насочва към днешна Хърватия. Така вместо да дадат пари, кръстоносците превземат и предават на Венеция днешния град Задар, след като потушават въстание на живеещите там славяни. Продължавайки похода, войските превземат Константинопол през 1204 година. В ръцете на венецианците попадат многобройни произведения на изкуството и несметни други богатства; три осми от византийската столица, а се сдобиват също и с освобождаване от търговски такси на територията на цялата империя. От най-голямо значение за Венеция обаче е придобиването на остров Крит, който се превръща в база и опорен пункт на венецианската търговия между Изтока и Запада, но също и в предпоставка за един продължителен конфликт с Генуа и причина за много войни. Така от XIII век Венеция са превръща в поредната велика сила на Средновековието, мери сили с Франкската и Византийската империя, разширява владенията си по Адриатическото и Далматинското крайбрежие, приобщава множество острови в Средиземно море, а дождът вече притежава титлата *Dux Venetiarum, Croatiae et Dalmatie* (княз на Венеция, Хърватия и Далмация).

Към началото на XV век републиката е разширила територията си с части от Северна Италия, владее търговските пътища в долината на река По, превръща Нюрнбергската борса във важно място за търговия на венециански стоки; венециански търговски заживяват в Нюрнберг, за да осъществяват оттам по-лесно търговските връзки с важните западноевропейски търговски центрове Лион и Антверпен. Около средата на века обаче, след завземането на Константинопол от османските турци, е принудена да се съобразява с новата сила на континента и да предостави източното Средиземноморие на османците, след като е отслабила Византия, която дотогава е предпазвала Европа от нашествието на османците. Това е времето, когато градът Венеция отстъпва по население само на Париж, а в цялата Венецианска империя живеят повече от два милиона души. И с това многонационално население (в републиката живеят на големи групи персийци, турци,

арменци, евреи, представители на Свещената римска империя и на многобройни италиански градове) управлението на републиката няма проблеми, а по-скоро се опитва – стоейки встрани от идеологически, религиозни и етнически спорове – да извлече търговска и икономическа полза от представителите на всички народности и етноси. Така в края на XV век Венецианската република е богата и могъща държава, всяваща страх у враговете си. Процъфтява търговията по море и по суша. Започва развитието на индустриални производства. Развиват се образователното дело, изкуствата и архитектурата. Дори обикновените граждани живеят добре благодарение на сравнително спокойното управление и невисоките данъци. Почти липсват политически престъпления.

По време на Ренесанса и Барока във Венеция живеят и творят много художници: Карпачо, Джорджоне, Джовани Белини, Тициан (на него Сенатът гласува пожизнена пенсия срещу задължението да рисува портрет на всеки нов дож), Веронезе, а по-късно също Тинторето, Джовани Батиста Типоло и Каналето. Венеция става един от центровете на западноевропейската музика, опера и театър. Достъп до театралните и оперните представления имат всички жители на града, а не само аристокрацията.

С Великите географски открития обаче, с намирането на нови пътища към източните страни (венецианецът Марко Поло открива нов път към Индия и Китай) и изместването на пазарите Венеция започва да търси други начини за икономическо развитие. Добра възможност предоставя едно друго откритие, това на Йоханес Гутенберг. Венеция става център на книгопечатането. През XVI век в града действат 500 издатели и книгопечатници. Благородниците започват да закупуват земя в континенталната част на полуострова и да инвестират в недвижимо имущество. Производството се пренасочва към развитие на манифактурата, предимно в производството на вълна и висококачествени текстилни изделия. В малки работилници започва производството на луксозни стоки – развиват се златарството, производството на бижута, огледала, дантели, а фабриките на Мурано произвеждат станалото впоследствие световноизвестно стъкло. Постепенно Венеция се индустриализира, за да задоволи нарасналото потребление, да се приспособи към новите изисквания на времето и да оцелее в станалите несигурни времена на морската търговия. Осъществява се в известна степен баланс между доскоро процъфтяващата търговия с далечни страни, рентиерството и перспективното индустриално производство.

От късния XVI век конкурентите от Северозападна и Западна Европа развиват превъзходни кредитни и търговски техники. Тяхната стопанска политика приема силно протекционистки характер. Сега

производството на луксозни стоки, например изделия от (венецианско) стъкло, стават разменната стока на мястото на солта, пшеницата, подправките. За известно време Венеция успява да контролира Далмация и Пелопонес и да се съпротивлява на османците, но през този XVI век губи двете си крепости на западния бряг на Пелопонеския полуостров Модон и Корон, много острови в Средиземно море, територии на африканския бряг, а накрая е принудена да се откаже и от остров Кипър. През 1423 и 1430 година Венеция безуспешно защитава Солун. През 1453 година османците окончателно завладяват Константинопол и с това сякаш слагат края на все още имащата голямо значение за републиката търговия в Егейско и Черно море. Венецианската лавираща дипломация успява да създаде нови връзки и да си възстанови квартала в сега вече османската столица, но това се оказва недостатъчно за нов подем. За последен път Венеция играе световна политическа роля през 1571 година. В рамките на сформиранията Свещена лига за отпор на османците Венеция предоставя над 200 кораба. В морската битка при Леванто, близо до гръцкия град Патра, тази флота побеждава османската, като пленява над сто нейни кораба. От тази победа обаче Венеция не извлича полза – тя е загубила Кипър още преди това, а сега не разполага с достатъчно сили да си върне острова. Освен това след не дълго време османската флота разполага вече с над 250 военни кораба. Този процес на намаляване на територията на държавата и невъзможността да се удържи бързо разрастващата се конкуренция водят до икономически упадък на града през XVII и XVIII век.

Настъпилите големи промени по времето на Великите географски открития не могат да бъдат предотвратени. Португалецът Васко да Гама открива през 1498 година морски път до Индия и с течение на времето лишава по този начин Венеция от изгодната ѝ търговия в тази част на света. След завладяването на Константинопол османците постепенно отнемат на Венеция не само множество от островите в Средиземно море, сред които най-важните за търговията Кипър, Крит и Евбея (Негропонте), но също и голяма част от владенията ѝ по Адриатическото крайбрежие, включително и Албания. Венеция не успява своевременно да прецени правилно значението на новите открития и на разкриващите се нови ресурси и пропуска момента да се нареди до Португалия, Испания, Холандия и Великобритания като световна колониална сила. Венеция, както и другите италиански градове държави, остава да се развива на регионално ниво, заменя корабоплаването и търговията с развитие на селското стопанство и индустрията.

В началото на XVIII век Венеция почти престава да взема участие в световната търговия. В желанието си да остане неутрална републиката застава ту на едната, ту на другата страна в политическите спорове и

военни действия. Така редом с други европейски християнски държави Венеция дава отпор на османците, но и помага на османците като прехвърля на свои кораби османски войски през 1444 година, когато воините на Владислав III Варненчик и Януш Хунияди стигат до българския черноморски бряг. Това, от което Венеция никога не отстъпва, е запазването на държавния строй, независимостта и самостоятелността на държавата. Векове наред Светлейшата република със строго установен ред осигурява баланс между политическата власт и взаимния контрол с голямата цел: да се възпрепятства създаването на политическа управленческа династия, да не се допусне властването на една-единствена фамилия.

Отслабената вече Венеция не успява да се противопостави във военно отношение на новите силни на деня: от изток – Османската империя, от запад – Испанската империя на Хабсбургите, от север – Австрийската Хабсбургска империя и италианските държавици, от Далмация – непокорните славяни и албанци. А в края на XVIII век се появява и друг враг – Франция на Наполеон Бонапарт. На 12 май 1797 година последният, 120-ти дож на Венеция, Лудовико Манин предава без съпротива властта на временното управление и два дни по-късно напуска Двореца на дожите завинаги. На 16 май за първи път в историята на Венеция на площад Свети Марко стъпват чужди войски. Почти всички 962 патриции от 192 фамилии губят постовете си. Последователно Венеция става част от Франция, Австрия, Цизалпийската република, прераснала в Кралство Италия, Кралство Ломбардия-Венеция, отново Австрия. През революционната 1848 година във Венеция е провъзгласена Република Сан Марко, която успява да се задържи малко повече от една година.

Според преданията, когато през 1499 година Алонсо де Охеда достига с една експедиция на Америго Веспучи северните брегове на Южна Америка и открива в залива Маракайбо жилища на коренното население, построени върху дървени колове, които много му напомнят за Венеция, той решава да даде на това място името Венецуела, т.е. Малката Венеция. Според испанския конквистадор и географ Мартин Фернандес де Енкисо, участник в същата експедиция, обаче, хората в района обитавали място, покрито с плоски скали, което наричали Венесуела. За никоя от версиите няма потвърждение от независим източник.

Използвана литература

1. Гагова, Красимира, Кратка история на кръстоносните походи, София, Полис, 2008.

2. Грусе, Рене, История на кръстоносните походи и Йерусалимското царство, том I, част I, София, изд. Мария Арабаджиева, 2008.
3. Колектив (Василка Тъпкова-Заимова, Андрей Пантев, Пламен Павлов, Ахмед Садулов, Калин Годоров, Борислав Гаврилов, Сашо Марков, Димитър Димитров, Иван Габеров), Светът след Иисус. I век пр. Хр. – до I Световна война (енциклопедия – по идея и с редакциите на Иван Габеров), Gaberoff, 1999.
4. Контарини, Гаспаро, О магистратах и устройстве Венецианской республике, Санкт Петербург, Издательство Европейского университета в Санкт-Петербурге, ISBN 978-5-9438-138-9, 2013.
5. Милза, Пиер, История на Италия. От зараждането до наши дни (превод от френски Албена Попова), София, Рива, с. 1079, 2007.
6. Норвич, Джон, История Венецианской республики, Москва, изд. Мидгард, ISBN 978-5-17-066060-5, 978-5-403-03478-4, 2010.
7. Янакиев, Калин, Светът на Средновековието. Генезис, история, общество (университетски курс лекции), София, Фондация „Комунитас“ (comunitas foundation), 2012.
8. Dumler, Helmut, Venedig und die Dogen, Düsseldorf, ISBN 3-538-07116-0, 2001.
9. Eickhoff, Ekkehard, Venedig – spätes Feuerwerk. Glanz und Untergang der Republik 1700-1797, Stuttgart, Klett-Cotta, ISBN 3-608-94145-2, 2006.
10. Feldbauer Peter, Gottfried Lidl, John Morrissey, Venedig 800-1600. Die Serenissima als Weltmacht (= Expansion, Interaktion, Akkulturation. Bd. 18), Wien, Mandelbaum Verlag, ISBN 978-3-85476-348-2, 2010.
11. Heller, Kurt, Venedig. Recht, Kultur und Leben in der Republik 697-1797, Wien, Böhlau, ISBN 3-205-99042-0, 1999.
12. Karsten, Anne, Kleine Geschichte Venedigs, München, C. H. Beck, ISBN 978-3-406-57640-9, 2008.
13. Rösch, Gerhard, Venedig. Geschichte einer Seerepublik. Mit einem Vorwort von Peter Johanek, Stuttgart/ Berlin/ Köln, Kohlhammer, ISBN 3-17-014547-9, 2000.
14. Zippelius, Reinhold, Allgemeine Staatslehre/ Politikwissenschaft, 16. Auflage, München, C.H. Beck, ISBN 978-3-406-60342-6, 2010.